

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016331169

Дата перевірки:
07.06.2024 10:20:24 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
07.06.2024 10:23:41 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Курсова робота_Креньов Ярослав (1)

Кількість сторінок: 28 Кількість слів: 5817 Кількість символів: 43800 Розмір файлу: 52.87 KB ID файлу: 1016130727

21.6% Схожість

Найбільша схожість: 3.03% з Інтернет-джерелом (https://shron1.chtyvo.org.ua/Koziubra_Mykola/Zahalna_teoriia_prava...)

21.6% Джерела з Інтернету

1000

Сторінка 30

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Полтавський фаховий коледж

Циклова комісія правознавства

Курсова робота

З дисципліни «Теорія держави та права» на тему:

«Норми права та інші соціальні норми»

Виконав:

Здобувач 1 курсу ,

Групи КЛ-22-2фмб-р

Креньова Ярослава Артемовича

Науковий керівник: старший викладач

Стрілко Дмитро Леонідович

Полтава 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ НОРМИ ПРАВА.....	5
РОЗДІЛ II. КЛАСИФІКАЦІЯ КЛАСИЧНИХ НОРМ ПРАВА	13
РОЗДІЛ III. ВИДИ І ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НОРМ ПРАВА	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Приймавши Конституцію України, наша країна задекларувала свій курс на побудову правової, соціальної та демократичної держави. Одним із соціальних призначень держави є регулювання відносин у суспільстві. Держава регулює такі відносини за допомогою певних загальних правил поведінки, які часто називають нормами права. Сукупність таких правил становить право відповідної держави. **Правова держава - це форма організації державної влади, за якої верховенство права (правових норм) поширюється на всі сфери життя.** Демократія - форма держави, заснована на здійсненні народовладдя, що гарантує громадянам широкі права і свободи, їх участь у формуванні та функціонуванні структур політичної влади і контроль за їх діяльністю.

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що розвиток соціальної, правової та демократичної держави базується на нормах права, що існують в конкретній державі.

Серед провідних дослідників норм права, їх ознак та різновидів слід виділити: Т.Г.Андрусика, Ю.А.Ведернікова, О.В.Зайчука, В.В.Копейчикова, М.С.Кельмана, В.О.Котюка, М.В.Кравчука, О.Ф.Скакуна та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою даного дослідження є вивчення сутності норм права, їх різновидів та складових елементів. Для досягнення поставлених цілей були поставлені такі завдання:

- З'ясувати поняття норми права;
- Виокремити основні види і класифікацію норм права;
- Надати характеристику спеціалізованих норм права.

Об'єктом дослідження даної роботи є сутність правових норм, які є загальнообов'язковими і формально визначеними правилами фізичної поведінки загального характеру.

Предметом дослідження є норма права, яка є невід'ємним елементом будь-якої правової системи.

Методи дослідження. Наукова обґрунтованість сформульованих висновків визначається широкою сукупністю методів наукового пізнання. Дослідження побудоване на основі принципу методологічного плюралізму як найважливішої передумови одержання достовірного знання, а також на таких принципах, як принцип історизму, принцип об'єктивності та конкретності, принцип єдності предмета та методу вивчення. У роботі використовувалися загальні методи наукового пізнання і спеціальні методи юридичної науки. Із загальних методів наукового пізнання в роботі застосовано, зокрема, діалектичний, історичний, логічний, системно-структурний метод.

Структура та обсяг курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 28 сторінок.

РОЗДІЛ I

ПОНЯТТЯ НОРМИ ПРАВА

Суспільство - це складна система різноманітних відносин, які потребують регулювання та контролю. Потреба в регулюванні суспільних відносин призвела до формування та функціонування взаємопов'язаної системи соціальних норм. Ці соціальні норми включають в себе як моральні норми, так і правові норми. Право і мораль тісно пов'язані між собою і мають як спільні, так і відмінні аспекти.

Кожна держава має свої історично сформовані норми. До них належать соціальні норми (традиції, звичаї та правила поведінки, що регулюють відносини між людьми), релігійні норми, політичні норми, економічні норми, моральні норми та правові норми. Однак норми змінюються з розвитком суспільства [12, с.199].

Правові норми - це правила, які є обов'язковими для всіх громадян суспільства, сформульовані в окремих юридичних документах, формально визначені, прийняті державними органами на основі певних процедур, забезпечуються державною силою і утворюють впорядковану та взаємодоповнюючу систему норм у суспільстві.

Більшість правових норм - це юридично закріплені правила позитивної та негативної поведінки, які піддаються морально-етичній оцінці з боку суспільства. У цивілізованому світі все більше втілюються в життя концепції соціальної та моральної спрямованості права, універсальних прав людини та гуманістичного принципу права. У демократичних країнах дотримання правових норм стало однією з норм морально-етичної системи, а поняття «моральна людина» - синонімом поняття «законослухняний громадянин». Однак сучасна дійсність показує інший бік медалі. Те, що людина дотримується законів і бездоганно виконує всі приписи, зовсім не означає, що

вона є високоморальною особистістю. Амбіції до влади та грошей, егоїзм часто негативно впливають на дотримання правових норм і не сприяють підвищенню моральних стандартів [11].

Сьогодні українське суспільство є високополітизованим, моральні норми тривіалізовані, закони та нормативні акти приймаються в інтересах правлячої еліти, фізичних та юридичних осіб, а інтереси та потреби більшості ігноруються. При цьому до законотворчого та нормотворчого процесу залучаються низькокваліфіковані фахівці з недостатніми знаннями, особливо в галузі права, що призводить до спотворення законів та інших нормативно-правових актів. Вищезазначене є важливими індикаторами діяльності громадянського суспільства і підкреслює необхідність переосмислення ролі права і моралі.

Право - це цілісна система нормативних документів (законів, статутів), яка є основним джерелом інформації для будь-якої діяльності. Чинне законодавство сповнене суперечностей, які потребують правового врегулювання [15, с.48].

Українське законодавство є складним, багатогалузевим, неоднозначним, суперечливим і конфліктним у багатьох сферах. Більше того, одне й те саме питання може вирішуватися по-різному, з урахуванням місцевих, національних або регіональних особливостей. У багатьох випадках прийняття нормативно-правових актів не узгоджується з чинним законодавством, існує багато правових колізій, тобто прогалин, неточностей, неузгодженостей, формальних суперечностей всередині правової системи та конфліктів між правом і мораллю.

Оскільки українське законодавство є основним джерелом національного права, серед різних видів колізій у національному праві найпоширенішими є колізії законодавства.

Найпоширенішим є конфлікт між нормативно-правовими актами, який може завдати істотної шкоди інтересам окремих осіб, держави та громадянського суспільства, підірвати авторитет права та призвести до

політичних і національно-правових конфліктів. Такі правові спори мають вирішуватися лише в рамках закону і на користь закону, оскільки закон є найвищим і має найвищу юридичну силу. Перш за все, вирішення конфліктів вимагає не тільки високої майстерності законодавців і професіоналізму тих, хто займається правотворчістю, правотлумаченням і правозастосуванням, а й аналізу обставин справи і вибору єдино можливого (або оптимального) рішення. Іншими словами, застосування кризового менеджменту [12, с.201].

Тому існування колізій у правовій системі держави є природним і неминучим з огляду на природу правового регулювання та природу самої людини. Оскільки законодавство є регулятором суспільних відносин, то фактори виникнення та існування колізій слід шукати в суспільних відносинах (економічних, політичних, духовних, соціальних, моральних тощо). Чинниками такого конфлікту між способом організації суспільних відносин за допомогою правових норм і способом організації суспільних відносин за допомогою моральних норм можуть бути наступні:

- Зміни в економічному житті суспільства;
- суперечності, різні ситуації та поява нових тенденцій у суспільному житті;
- різний рівень правової та моральної свідомості населення;
- зміни в суспільстві;
- змішана мораль різних соціальних груп, верств населення і класів;
- зміна цінностей (соціальних і моральних) тощо.

Слід підкреслити, що в основі права лежать цінності (життя, здоров'я, свобода, власність тощо) і що право як регулятор суспільства саме по собі є цінністю. Слід підкреслити й інші чинники, що виникають і залежать від волі та свідомості законодавців, політиків і державних службовців, такі як низька якість законів, порушення процедур прийняття нормативно-правових актів, прогалини в законодавстві, відсутність координації в законотворчості, втручання законодавця в компетенцію інших інституцій, дезорганізація правових матеріалів, відсутність належної правової культури, нехтування правилами законодавчої техніки, правовий нігілізм та ін [10].

В основі організації та структури будь-якої системи лежать елементи, які слугують основними зв'язками, «цеглинками», з яких будується ця система. При цьому ці елементи не обов'язково є неподільними і можуть мати внутрішню структуру, але при подальшому поділі вони втрачають зв'язок із системою, яку утворюють. У випадку з правом, як загальним, так і галузевим, першою структурною одиницею є норма права. Треба сказати, що сучасний стан розуміння професійних правових норм, їх ознак, структури та видів не відповідає потребам юридичної теорії та практики. Тому вважаємо, що обрана тема є особливо актуальною і потребує більш ґрунтовного дослідження.

Як слушно зазначає В.М. Сирих, право є складною і неоднорідною системою, спеціалізованою сукупністю юридичних норм. Однак це не означає, що поняття «правопорядок» збігається з поняттям «право». Вони співвідносяться як єдине ціле, як єдине ціле, мають як свої особливості, так і спільні риси; М.І. Байтін справедливо зазначає, що окрема норма права або група норм - це ще не право в цілому. Норма права є відносно самостійним явищем зі своїми особливостями, які поглиблюють і визначають механізми розуміння права, його поняття, сутність, зміст і регулятивний вплив на суспільні відносини [10, с.68].

Таким чином, верховенство права є найпростішою та найбільш унітарною з правових систем. На відміну від інститутів і права в цілому, верховенство права, хоча і є досить простою системою, має логічно завершений і цілісний характер, а тому розкриває всі суттєві ознаки права. Суспільство є складним, багатогранним організмом, який для збереження своєї цілісності та стабільності повинен постійно координувати незліченну кількість соціальних зв'язків і відносин, що супроводжують його функціонування. Розвиток цих зв'язків, поява нових форм і видів, зміна та ускладнення вже існуючих відносин змусили людство шукати найбільш

універсальний та ефективний спосіб регулювання суспільних відносин, яким з появою держави стало право.

На думку М.В. Цвіка: «Норма права - це соціально обумовлене і загальнообов'язкове правило поведінки, схвалене або встановлене державою, спрямоване на регулювання суспільних відносин, яке в своїй реалізації забезпечується рівнем правосвідомості суб'єктів, організаційно-виховною діяльністю та можливістю держави застосовувати примусову силу у разі порушення її вимог». Характеризуючи правопорядок як типову модель суспільних відносин, що встановлюється державою. Ця модель визначає межі можливих і необхідних дій людей, обсяг їх внутрішньої і зовнішньої свободи в даних відносинах. Верховенство права регулює свободу учасників регульованих суспільних відносин у двох сенсах. По-перше, як здатність суб'єкта свідомо обирати певну лінію поведінки (внутрішня свобода), а по-друге, як можливість переслідувати і досягати певної мети (зовнішня свобода) [24, с.76].

Матузов і Малько зазначають, що верховенство права (правові норми) є однією з найважливіших соціальних норм у суспільстві. Таким чином, правові норми мають характерні риси всіх соціальних норм як регуляторів суспільних відносин. Однак правові норми мають і свої особливості. Зокрема, правові норми є критерієм правомірності поведінки суб'єкта, вони чітко визначені та конкретні. Науковці вважають, що норма права - це модель поведінки, яка визначає межі можливої та належної поведінки у певних відносинах і таким чином гарантує певну міру індивідуальної свободи. Норми спрямовані на зміцнення і розвиток необхідних і бажаних для суспільства і держави відносин, охорону їх від порушень, вплив на соціально небажані відносини та обмеження, зміну і усунення цих порушень. З вищевикладеного автор робить висновок, що правопорядок - це сукупність загальнообов'язкових і формально визначених правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою і спрямованих на врегулювання суспільних відносин [21, с.99].

О.Ф. Скакун зазначає: «Норма права - це формально визначене (прийняте або санкціоноване) і забезпечене державою загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене відповідно до справедливої міри свободи і рівності в суспільстві, з метою регулювання, охорони і захисту суспільних відносин» [20, с.59].

Правові норми (норми права, правові кодекси) є різновидом соціальних норм і тому мають усі суттєві ознаки останніх, а саме:

- обумовленість рівнем соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Однак не слід забувати, що між ними існує зворотний зв'язок, тобто між правовими нормами та іншими сферами економічного, соціального, культурного та суспільного життя. Так, з одного боку, характер і зміст правових норм значною мірою визначаються соціально-економічними, культурними та іншими умовами, в яких вони приймаються. З іншого боку, правові норми надають юридичну форму соціальним, економічним, культурним, політичним та іншим важливим аспектам суспільного життя, забезпечуючи тим самим їх нормальне функціонування і розвиток шляхом охорони і захисту фундаментальних соціальних цінностей і суспільних відносин, спрямовуючи їх у найбільш доцільне і вигідне русло в інтересах суспільства та особистості;

- має свідомий і добровільний характер, тобто розробляється і реалізується людьми для досягнення певних цілей;

- основне їхнє призначення - регулювання суспільних відносин;

- іншими словами, правові норми є безособовими (вони не мають конкретних цілей) і діють доти, доки їх офіційно не скасують або не замінюють іншими нормами;

- правові норми - це типові правила поведінки (моделі), тобто дії, які повинен виконувати суб'єкт у життєвих ситуаціях;

- їх виконання забезпечується певними засобами впливу [21, с.109].

Водночас правові норми мають певні особливості, які суттєво відрізняють їх від інших соціальних норм. До таких ознак належать, зокрема, такі:

- вони є публічними. Вони приймаються і реалізуються у чітко визначеному порядку, тобто компетентними органами або населенням в цілому;

- мають характер державної влади і відображають волю більшості;

- нормальне застосування правових норм учасниками суспільних відносин забезпечується державою, в тому числі засобами впливу, включаючи, за необхідності, прямі санкції;

- правові норми мають високий ступінь формальності і виражаються в об'єктивній реальності у вигляді конкретних положень певних нормативно-правових актів, які визначають юридичну силу тих чи інших правових норм (вони є об'єктивними і позитивними). Формальна визначеність правових норм сприяє визначеності та чіткості правового статусу суб'єктів права, визначеності та стабільності відносин, а отже, чіткому регулюванню всієї системи відносин у суспільстві.

- іншими словами, кожен, на кого поширюється дія правової норми, зобов'язаний дотримуватися приписів, викладених у правовій нормі, якщо тільки в самій правовій нормі немає прямої вказівки на це. У цьому контексті доречно навести думку О.Ф. Скакун загальнообов'язкова сила правових норм проявляється в тому, що їх зміст слугує керівництвом до поведінки і не підлягає обговоренню щодо відповідності;

- зміст правових норм складається з прав і обов'язків (у тому числі юридичної відповідальності). Іншими словами, ці норми мають представницький і загальнообов'язковий характер і визначають міру свободи дій особи, не тільки надаючи їй суб'єктивні можливості, а й покладаючи відповідні обов'язки;

- характеризуються наявністю чіткої внутрішньої будови (структури). Правова держава за своєю природою є мікросистемою, що складається з певних структурних елементів: гіпотез, актів і санкцій [20, с.61].

Отже, з першого розділу можна зробити наступні висновки. У процесі регулювання суспільних відносин право взаємодіє з мораллю, доповнює і взаємно підтримує її. При з'ясуванні змісту правових норм необхідно не тільки всебічно аналізувати їх з урахуванням вимог правосвідомості суспільства, а й з'ясовувати взаємозв'язок між правовими нормами, моральними принципами і нормами та моральною свідомістю суспільства.

У випадках, коли існують юридичні колізії між правовими та моральними нормами, безперечно, необхідно приймати відповідні нормативно-правові акти. Водночас конфлікти у сфері права не повинні сприйматися лише як негативне кризове явище. Зрештою, своєчасне виявлення колізій та належне реагування на них сприятиме вдосконаленню нормотворчості та свідчитиме про розвиток регуляторного процесу.

Норма права - це формально визначене (прийняте або санкціоноване) і забезпечене державою загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене відповідно до справедливої міри свободи і рівності в суспільстві, з метою регулювання, охорони і захисту суспільних відносин.

РОЗДІЛ II

КЛАСИФІКАЦІЯ КЛАСИЧНИХ НОРМ ПРАВА

Кожна норма в правовій системі має свої особливості, які визначають її унікальність порівняно з іншими правовими нормами. Ця особливість дозволяє класифікувати правові норми за різними підставами.

1. За характером впливу на суспільні відносини правові норми можна поділити на типові та спеціальні: **Типові норми** (норми - правила поведінки) спрямовані на безпосереднє регулювання суспільних відносин, встановлюють юридичні стандарти поведінки суб'єктів права або наслідки відхилень від них. Наприклад, норми, передбачені статтею 116 Цивільного кодексу України, дозволяють акціонерам юридичної особи брати участь у розподілі прибутку товариства та отримувати його частину у вигляді дивідендів [4].

Спеціальні (неканонічні) норми, як правило, безпосередньо не регулюють відносини між приватними особами, але сприяють реалізації норм (правил поведінки) і таким чином опосередковано беруть участь у правовому регулюванні суспільних відносин. Такі норми є досить неоднорідними за своїм характером, змістом та призначенням і, відповідно, можуть бути поділені на різні групи [5, с.87].

2. За функціональною спрямованістю правові норми можна поділити на регулятивні та охоронні. **Регулятивні правові норми** юридично впорядковують суспільні відносини, надаючи права та покладаючи обов'язки на учасників суспільних відносин. Охоронні норми дозволяють праву виконувати свою регулятивну функцію, встановлюючи стандарти правомірної

поведінки суб'єктів. Наприклад, стаття 75 Сімейного кодексу України зобов'язує чоловіка та дружину матеріально підтримувати один одного та надає право на аліменти тому з подружжя, хто є непрацездатним і потребує матеріальної допомоги [3].

Охоронні норми права юридично регулюють суспільні відносини шляхом визначення причини смерті та встановлення відповідних правових санкцій. Метою цих норм є охорона правомірних суспільних відносин та попередження суб'єктів права про їхні обов'язки утримуватися від певних дій чи бездіяльності, які порушують ці відносини, та про можливі негативні наслідки порушення відповідних обов'язків. Наприклад, стаття 186 Кримінального кодексу України визначає ознаки складу злочину «крадіжка» та встановлює покарання (санкції) за вчинення цього злочину [2]. Таким чином, вона забороняє вчинення крадіжки та захищає законні відносини власності, що виникають на підставі права власності [9].

3. За методом правового регулювання правові норми можна поділити на імперативні, заборонні та уповноважувальні. **Зобов'язуюча правова норма** встановлює юридичний обов'язок особи вчинити певну позитивну дію. Як правило, зміст імперативної норми описується словами «повинен», «зобов'язаний» або «зобов'язана». Наприклад, згідно зі статтею 55 Сімейного кодексу України, чоловік та дружина спільно зобов'язані надавати матеріальну підтримку сім'ї [3].

Заборонні правові норми встановлюють юридичний обов'язок утримуватися від певної дії, тобто забороняють цю дію. Такі норми зазвичай виражаються словами «неприпустимо», «заборонено», «не можна» або «не дозволяється». Наприклад, стаття 216 Сімейного кодексу України забороняє посередницьку та комерційну діяльність з усиновлення [3].

Іншими словами, вона дозволяє уповноваженим особам здійснювати певні позитивні дії. Підзаконні нормативно-правові акти визнають свободу розпоряджатися правами, але не обов'язок їх реалізовувати. У тексті відповідних положень часто зустрічаються такі терміни, як

«уповноважений», «може», «дозволяється». Наприклад, стаття 35 Сімейного кодексу України надає нареченим право обрати прізвище одного з подружжя як спільне прізвище або звертатися до нього за дошлюбним прізвищем [5, с.89].

4. За методом правового регулювання **правові норми можна поділити на імперативні та диспозитивні. До імперативних правових норм** належать категоричні приписи, які прямо визначають поведінку суб'єкта, від якої не допускається відхилення і яка не може бути змінена рішенням (угодою) суб'єкта на інші умови. Наприклад, імперативне законодавство забороняє водіям керувати **транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських чи інших одурманюючих препаратів і вимагає від них негайно зупинити транспортний засіб та залишатися на місці** дорожньо-транспортної пригоди, якщо вони стали учасниками дорожньо-транспортної пригоди. Іншим обов'язковим правилом є те, що водій має право вимагати посвідчення особи від особи, яка регулює дорожній рух і зупиняє транспортний засіб.

Диспозитивна норма права діє лише тоді, коли адресат норми своїм рішенням (договором) не встановив інших умов своєї поведінки. Диспозитивна норма - це своєрідна попередня опція, яку закон пропонує суб'єкту для використання, якщо він з певних причин не скористався можливістю встановити інший порядок правового регулювання. Відповідно, диспозитивні норми часто супроводжуються застереженнями на кшталт «якщо інше не передбачено договором» або «якщо інше не встановлено угодою сторін». Наприклад, відповідно до статті 334 Цивільного кодексу України, особа, яка передала майно за договором, набуває право власності з **моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором, якщо інше не встановлено договором.** Іншими словами, сторони договору можуть домовитися про різні моменти набуття права власності (наприклад, набуття права власності з моменту укладення договору або оплати товару) [4]. Однак, якщо сторони не можуть дійти згоди щодо моменту набуття права власності,

до регулювання відносин між ними застосовуються правила, встановлені статтею 334 Цивільного кодексу України [9].

5. Залежно від ступеня визначеності вибору дії норми права можна поділити на абсолютні та відносно визначені. **Абсолютно визначені норми права** встановлюють умови дії, права та обов'язки суб'єкта і наслідки порушення з вичерпною конкретністю і повнотою. Норми не залишають місця для розсуду тим, хто застосовує ці норми. Наприклад, відповідно до статті 145 Цивільного процесуального кодексу України, якщо обидві сторони заявляють клопотання про призначення експертизи, суддя зобов'язаний призначити експертизу. Тому власні оцінки судді в цьому випадку не мають значення для застосування цієї норми [4].

Відносно чітко визначені норми права не містять повних і вичерпних вказівок щодо умов їх дії, прав і обов'язків адресата та змісту санкції. Застосування таких норм за певних обставин віддається на розсуд особи. З цієї причини ці норми ще називають дискреційними. Наприклад, суддя може витребувати висновок експерта за клопотанням однієї зі сторін, і в цьому випадку суддя ухвалює таке рішення на власний розсуд.

6. Залежно від обсягу (сфери) дії норми права поділяють на загальні та спеціальні. **Загальні норми права**, як правило, застосовуються до певних видів відносин. Наприклад, відповідно до статті 1166 Цивільного кодексу України, особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди було завдано не через її необережність. Це положення поширюється на всі відносини, пов'язані з відшкодуванням матеріальної шкоди [4].

Спеціальні норми права приймаються з метою конкретизації та деталізації, з урахуванням особливостей і якостей всіляких суспільних відносин певного виду, що регулюються загальними нормами права. По суті, спеціальні норми є винятками із загальних норм. Наприклад, відповідно до статті 1187 Цивільного кодексу України, особа, яка здійснювала діяльність, що створила підвищену небезпеку, відповідає за завдану шкоду, якщо не

доведе, що її було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого. Таким чином, ця норма визначає особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої внаслідок підвищеної небезпеки, та передбачає можливість відшкодування шкоди за відсутності необережності, на відміну від загального правила, встановленого статтею 1166 Цивільного кодексу України [4].

7. Норми права можна поділити на матеріальні та процесуальні, залежно від того, до якої підсистеми права вони належать - матеріального чи процесуального. **Норми матеріального права** встановлюють права та обов'язки юридичних осіб і визначають певні моделі поведінки. Наприклад, матеріальне право визначає правовий статус власності та особи; права та обов'язки учасників конституційних, адміністративних, бюджетних, господарських, трудових, цивільних, сімейних та інших правовідносин; підстави та межі відповідальності за правопорушення.

Норми процесуального права визначають процедури, тобто сукупність дій, необхідних для реалізації прав і обов'язків, передбачених нормами матеріального права. Ці норми сприяють застосуванню норм матеріального права шляхом перевірки та фіксації юридичних фактів, усунення сумнівів щодо наявності прав та обов'язків, з'ясування їх змісту та обсягу, врахування інтересів інших осіб, підвищення визначеності матеріальних норм та забезпечення їх захисту і виконання. Ці правила закріплені, зокрема, в Цивільному та Кримінальному процесуальному кодексах України.

8. За часом дії норми права поділяються на постійні та тимчасові.

Постійні норми права – це норми з невизначеним строком дії, що діють до їх скасування або зміни. Переважна більшість норм є саме такими.

Тимчасові норми права – це норми, встановлені на певний строк (наприклад, норми Державного бюджету, які діють з 1 січня до 31 грудня відповідного календарного року) [9].

Отже, з другого розділу можна зробити наступні висновки. Кожна норма в правовій системі має свої особливості, які визначають її унікальність порівняно з іншими правовими нормами. Ця особливість дозволяє класифікувати правові норми за різними підставами: 1. За характером впливу на суспільні відносини правові норми можна поділити на типові та спеціальні; 2. За функціональною спрямованістю правові норми можна поділити на регулятивні та охоронні; 3. За методом правового регулювання правові норми можна поділити на імперативні, заборонні та уповноважувальні; 4. За методом правового регулювання правові норми можна поділити на імперативні та диспозитивні. 5. Залежно від ступеня визначеності вибору дії норми права можна поділити на абсолютні та відносно визначені; 6. Залежно від обсягу (сфери) дії норми права поділяють на загальні та спеціальні; 7. Норми права можна поділити на матеріальні та процесуальні, залежно від того, до якої підсистеми права вони належать - матеріального чи процесуального; 8. За часом дії норми права поділяються на постійні та тимчасові.

РОЗДІЛ III

ВИДИ І ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НОРМ ПРАВА

В умовах розбудови громадянського суспільства та становлення демократичної, соціальної і правової держави в Україні відбувається переосмислення ролі права в регулюванні політичних, економічних, соціальних і моральних відносин. У цьому контексті в юридичній літературі справедливо зазначається, що норми професійного права посідають важливе місце в правовій системі. Професійні правові норми гарантують однакове визнання основних понять, принципів, цілей та ціннісних детермінант, що лежать в основі формування та функціонування механізмів правового регулювання [6, с.8].

Однак сучасне розуміння спеціалізованих правових норм, їхніх ознак, структури та видів не відповідає потребам юридичної теорії та практики. У цьому контексті особливого значення набуває комплексне дослідження правової природи нетипових правових норм.

Основним призначенням законодавства в будь-якій країні є регулювання суспільних відносин, а тому воно повинно ефективно і своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільних відносинах.

Визнано, що найбільш ефективним є те законодавство, яке не тільки своєчасно реагує на зміни, що відбуваються, а й випереджає розвиток відповідних суспільних відносин. Як теоретична основа правової системи, норми права, як перший елемент і зміст правової системи, повинні відповідати головному призначенню законодавства - ефективному регулюванню суспільних відносин.

Визначення правової природи нетипових норм є особливо важливим у контексті аналізу питання конкуренції спеціальних і загальних норм [8, с.43].

Тому О.Ф. Черданцев стверджує, що цей вид права не регулює психофізичну поведінку суб'єкта, а регулює його ставлення до інших норм, до того, як слід розуміти інші норми, які терміни в них містяться і які норми слід застосовувати в певних ситуаціях.

При цьому Ткаченко В.Д. та Яковюк І.В. підкреслюють, що існування спеціальних (нетипових) правил обумовлено специфікою самого права. На відміну від класичних правил поведінки, спеціальні (нетипові) норми права а) виконують допоміжну (додаткову) функцію у правовому регулюванні суспільних відносин; б) позбавлені традиційної логічної структури, яка характеризує правові норми як класичні приписи; в) виступають як моделі, стандарти поведінки, зміст яких визначається змістом виконуваної функції. З цього приводу подібні погляди висловлювали такі вітчизняні теоретики права, як Ю.А. Ведерніков, В.С. Грекль, А.В. Папіла, С.П. Погребняк та інші [13, с.178].

На думку О.Ф. Скакун, спеціальні (нетипові) норми права мають такі ознаки: по-перше, вони мають вторинний характер і допомагають надати юридичної завершеності основним нормам. По-друге, вони є додатковими до основних норм, оскільки їхні норми регулюють суспільні відносини не ізольовано, а поєднують регулятивні та охоронні норми і разом становлять єдиний регулятор. Спеціалізовані норми права за природою свого формування є похідними від основних норм.

Суть такого підходу полягає у прагненні поєднати «чисту» концепцію спеціалізованих норм з іншими концепціями, зокрема з розвитком вихідних правових норм та нетипових нормативних положень.

Беручи до уваги це визначення, дослідниця формулює ознаки, які відрізняють спеціалізовані правові норми від базових правових норм. **По-перше, спеціалізовані правові норми не мають класичної** трифакторної структури, їхня структура є нетиповою і варіюється з важливими особливостями відповідно до кожного окремого виду правових норм [20, с.93].

У світлі наведеного вище аналізу необхідно заздалегідь підсумувати, що в сучасній юридичній науці домінує думка, що нетипові правові норми є лише вторинними, підпорядкованими або навіть умовними.

На основі узагальнень різних науково-теоретичних міркувань щодо характеристики норм приватного права необхідно викристалізувати та проаналізувати систему ознак цих норм. Не слід забувати, що спеціальні норми права мають як загальні (родові) ознаки правових норм, так і спеціальні (видові) ознаки, які притаманні лише цьому виду правових норм. Поєднання родових і видових ознак спеціальної норми права може сформувати комплексне уявлення про найважливіші риси досліджуваного поняття права.

Загальними (родовими) ознаками спеціалізованих норм права, тобто ознаками, характерними для даного класу суб'єктів, є: 1) вони виражають волю законодавця, в тому числі держави, народу і суспільства; 2) вони кодифіковані (прийняті) або санкціоновані державою чи іншими компетентними законодавцями в чітко визначеному і конкретному порядку; 3) вони кодифіковані (прийняті) або санкціоновані законодавцем Вони кодифіковані (прийняті) або санкціоновані законодавцем; 4) Вони є імперативними. Імперативність, тобто незаперечність і беззаперечність, яку зобов'язані виконувати всі суб'єкти права, незалежно від їх суб'єктивного ставлення [14, с.112].

Відмінність цього виду спеціалізованих норм від правотворчих чи правозастосовних норм можна з'ясувати, визначивши специфічні та загальні ознаки, тобто ознаки, що стосуються суб'єктів, узагальнених у цьому понятті. До системи специфічних ознак нетипових правових норм можна віднести такі: по-перше, вони є підзаконними нормативними приписами; по-друге, мають гранично загальний характер; по-третє, функціонально спрямовані на забезпечення і підтримку єдності (цілісності) та однаковості (уніфікованості) правового регулювання; по-четверте, застосовуються переважно в опосередкованій формі, тобто через функціональні зв'язки з базовими (правотворчими та правозастосовними) правовими нормами; по-п'яте, знаходять зовнішню об'єктивацію здебільшого на початку офіційних джерел права [19, с.132].

Нетипові норми можна класифікувати (поділити) на види за певними критеріями. розрізняють такі спеціалізовані норми: загальнозакріплювальні норми або норми-начала; установчі норми або норми-принципи; прогностичні норми або норми-цілі; декларативні норми або норми-оголошення; дефінітивні норми або норми-дефініції.

Розробка таких норм пов'язана з розвитком законодавчої культури, узагальненням законодавства та «винесенням за дужки» деяких загальних питань. Наприклад, норми загальної частини Кримінального кодексу визначають певні однакові ознаки злочинів, покарання, умови звільнення від покарання тощо [22, с.127].

Установчі норми або нормативні принципи - норми, що формулюють незаперечні вимоги загального характеру і поширюються на всі або більшість інститутів і норм більшості галузей права. Наприклад, це нормативні принципи, що стосуються функціонування соціально-економічної та суспільно-політичної систем, взаємовідносин між державою та особою: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

Прогностична норма або норма-ціль - норма, що містить передбачення щодо розвитку держави або суспільно-політичної системи. Норми-цілі можна розглядати як різновид конститутивної норми. Разом вони виступають як норми-стандарти, які встановлюють відповідність цілей і засобів конкретного правового акта об'єктивним закономірностям суспільного розвитку: «Україна є суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [1].

Декларативні норми або норми - це норми, що містять декларації, судження трибунного характеру, нормативні заяви. Прикладами є поняття юридичної особи, правопорушення, правочину тощо. Такі визначення є обов'язковими до виконання. Серед нетипових норм права слід виділити: оперативні або норми-інструменти; колізійні або норми-арбітри; [23, с.148]

Їхня специфіка полягає в тому, що вони є норми про норми:

Оперативні або інструментальні норми - це норми, які визначають дату набрання чинності (дату зміни, припинення дії) нормативно-правового акта, поширюють його дію на нову сферу суспільних відносин та виражають його роль у новому періоді. «Оперативними» вони називаються тому, що передбачають регулювання суспільних відносин в оперативний спосіб, тобто шляхом прийняття, зміни, доповнення, скасування, продовження сфери дії та строку дії нормативно-правових актів, а не шляхом видання нових нормативно-правових норм, тобто регулювання їх руху.

Колізійні або арбітражні норми - це норми, що регулюють вибір норм, тобто норм, які підлягають застосуванню в даному випадку, у разі виникнення колізії між окремими нормативно-правовими актами з одного і того ж предмета регулювання. Вони спрямовані на вирішення наступних колізій (колізій норм щодо особливостей регулювання одних і тих самих суспільних відносин різними нормативно-правовими актами): 1) між Конституцією та іншими нормативно-правовими актами, між законами та підзаконними актами, між актами одного органу, виданими в різний час, між загальними та спеціальними законами; 2) в унітарній державі, де муніципалітет має правотворчу компетенцію, між загальнодержавним

законом і законом муніципалітету (наприклад, Україна та Автономна Республіка Крим); у федеративній державі - між федеральним законом і законом суб'єкта федерації; (3) між різними державами [17, с.13].

У більшості випадків колізійні норми є частиною міжнародного приватного права (наприклад, існують колізійні механізми регулювання зовнішньоекономічних контрактів). Ці нетипові правові норми містять певні ознаки, які дозволяють відрізнити їх від основних правових норм та інших правових інструментів, зберігаючи при цьому всі характеристики правових норм [16, с.38].

Отже за третього розділу можна зробити наступні висновки. Нетипові норми права - це обов'язкові, формально визначені, логічно цілісні, вольові субсидіарно-регулятивні положення підвищеного рівня загальності, що встановлені чи санкціоновані та гарантовані державою з метою забезпечення, підтримки єдності (інтегративності) й одноманітності (уніфікованості) правового впорядкування суспільних відносин.

ВИСНОВКИ

Отже, проведений під час дослідження аналіз дає підстави вважати, що здійснено узагальнення дослідження видів норм права в умовах сьогодення.

Вивчивши значну кількість наукових праць, отримані результати підтвердили цілі та завдання і дозволили сформулювати низку висновків, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Норма права - це формально визначене (прийняте або санкціоноване) і забезпечене державою загальнообов'язкове правило поведінки, встановлене відповідно до справедливої міри свободи і рівності в суспільстві, з метою регулювання, охорони і захисту суспільних відносин.

Кожна норма в правовій системі має свої особливості, які визначають її унікальність порівняно з іншими правовими нормами. Ця особливість дозволяє класифікувати правові норми за різними підставами: 1. За

характером впливу на суспільні відносини правові норми можна поділити на типові та спеціальні; 2. За функціональною спрямованістю правові норми можна поділити на регулятивні та охоронні; 3. За методом правового регулювання правові норми можна поділити на імперативні, заборонні та уповноважувальні; 4. За методом правового регулювання правові норми можна поділити на імперативні та диспозитивні. 5. Залежно від ступеня визначеності вибору дії норми права можна поділити на абсолютні та відносно визначені; 6. Залежно від обсягу (сфери) дії норми права поділяють на загальні та спеціальні; 7. Норми права можна поділити на матеріальні та процесуальні, залежно від того, до якої підсистеми права вони належать - матеріального чи процесуального; 8. За часом дії норми права поділяються на постійні та тимчасові.

Під застосуванням правових норм слід розуміти практичне використання правових норм через юридичні дії організації для задоволення потреб особи, суспільства та держави, тобто для досягнення бажаного особистого чи суспільного результату. Зміст закону виражається в правових нормах, які не завжди повністю відображають наміри законодавця. Низький рівень юридичної техніки або недоліки технічних процедур можуть призвести до проблем, невідповідностей і викривлень у змісті законів. У таких випадках тлумачення є необхідною умовою для розуміння справжнього змісту правових норм.

Нетипові норми права - це обов'язкові, формально визначені, логічно цілісні, вольові субсидіарно-регулятивні положення підвищеного рівня загальності, що встановлені чи санкціоновані та гарантовані державою з метою забезпечення, підтримки єдності (інтегративності) й одноманітності (уніфікованості) правового впорядкування суспільних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 2001. №9-10, 11-12, 13. Ст. 88.
3. Сімейний кодекс України: від 10 січня 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. №2947-III Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Волинка К.Г. Теорія держави і права : [навч. посібник] Київ : МАУП, 2003.

240 с.

6. Бойко В. В. Загальнотеоретична характеристика спеціальної правової норми та її конкуренції із загальною нормою. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2013. №1(7). С. 1–13
7. Вакарюк Л. Норма права та правовий режим: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. Вип. 1. С. 71–76.
8. Головчук В. М. Поняття та види нетипових норм права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2013. Випуск 23. Частина I. Том 1. С. 42–45.
9. Загальна теорія держави і права: (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. Посібник. [за ред. О. В. Зайчука, П. М. Оніщенко]. Київ.: Юрінком Інтер, 2015.
10. Загальна теорія держави і права: підруч. для студентів ВНЗ. О. Г. Мурашин; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна". Київ: Ун-т "Україна", 2014. 560 с.
11. Кисляк Л. Н. Відображення норм моралі в Конституції України URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2011/06.pdf (дата звернення 26.01.2024).
12. Кисляк Л. Право та мораль: діалектика взаємодії. Моральні основи права : матеріали Міжнар. наук. практ. конф. (16 грудня 2010 року). Івано-Франківськ, 2010. С. 199-204.
13. Кельман М. Загальна теорія держави й права : [підручник] Київ.: Кондор, 2016. 478 с.
14. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ: Атіка, 2013. 412 с.
15. Молдован В.В. Правознавство: [навч. посібник], В.В. Молдован, Л.І. Чулінда. 2-ге вид. Київ. : Центр учбової літератури, 2010. 184 с.
16. Медведчук В.В. Про методологічні основи правової системи України та шляхи її вдосконалення. *Вісник Академії правових наук України*. Х., 1996. С. 36-42.
17. Погорілко В., Федоренко В. Поняття, ознаки, види і структура

- конституційно-правових норм. *Право України*. 2001. № 11. С. 9–15.
18. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. - Вид. 10-е, доповнене. Львів: Край, 2008. 224 с.
19. Сердюк І.А. Норма права, правова норма і юридична норма: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 129–136.
20. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Скакун О.Ф. - 4-е видання, допов. і перероб. К. Алерта, 2021. 524 с.
21. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформ. Безпеки. [О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін.]. К.: Кондор, 2016. 332 с.
22. Теорія держави і права : підручник О. М. Бандурка та ін. ; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків, 2018. 416 с.
23. Теорія держави і права: навч. посіб. С. К. Бостан та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2013. 348 с.
24. Теорія держави та права : [підручник за вимогами кредитно-модульної системи навч.] / [Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є.О. Гіди. Київ. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. 576 с.
25. Шутак І.Д. Юридична техніка : навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.
26. Patterson D. Interpretation in Law / D. Patterson. - New Jersey : Rutgers University. Departments of Law and Philosophy, 2003. - 33 p.

Схожість

Джерела з Інтернету

1000

1	https://shron1.chtyvo.org.ua/Koziubra_Mykola/Zahalna_teoriia_prava.pdf	7 джерел	3.03%
2	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/nmm/2019/ktidp/m32.doc	52 джерела	2.42%
3	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/l4.pdf	42 джерела	2.17%
4	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11013/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%20%d0%9c%d0%b5	10 джерел	2.15%
5	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Concursi_naukovih_robot/2023/xx/3_mistse_voiennyi_stan/roboata_voiennyi_stan.do	31 джерел	1.77%
6	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6050/1/%d0%91%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%d0%90	10 джерел	1.72%
7	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6566/1/%D0%9F%D0%9E%D0%9D%D0%AF%D0%A2%D0%A2%D0%A1	27 джерел	1.72%
8	http://faculty-law-polytec.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/03/zbirnyk-tez-2020.pdf	14 джерел	1.68%
9	https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/sura_zbirnik-tez-dopovidey_2020_maket.pdf	5 джерел	1.67%
10	http://scc.knu.ua/upload/iblock/f5a/dis_Mohilevskiy%20L.%20V..pdf	20 джерел	1.44%
11	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5018/1/23_09_2022.pdf	4 джерела	1.34%
12	https://docplayer.net/71598905-14-prikarpatskiy-yuridichniy-visnik-udk-349-2.html	25 джерел	1.29%
13	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9474/Pryntsypy%20advokatskoi%20diialnosti%20v%20Ukrain...		1.29%
14	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7025/2/%d0%90%d0%9f%20%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d0%be%	2 джерела	1.24%
15	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/nmm/2020/kzpd/z/zr13.pdf	4 джерела	1.22%
16	http://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/Azimov_2020.pdf	11 джерел	1.19%
17	https://kttidip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/83/2024/02/tdp-zfn.pdf	13 джерел	1.17%
18	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/24534/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2	11 джерел	1.15%
19	http://law.nau.edu.ua/images/Nauka/specializovana_vchena_rada/Sichen-2016/vidguk/Disertacija_Pashinska_V_V.doc		1.12%
20	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9667/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0...		1.12%

65	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35864/1/2020_Starosta%20Volodymyr_%d0%94%d0%b5%d1%8f%d0%94	6 джерел	0.67%
66	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/2_2019.pdf		0.65%
67	http://eprints.cdu.edu.ua/1959/1/zbirnik_2019.pdf		0.65%
68	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/572/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D...		0.65%
69	http://univd.edu.ua/science-issue/issue/4374	2 джерела	0.64%
70	http://vjhr.sk/archive/2017_3/all.pdf		0.64%
71	http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/msb/msb-1-2-2011.pdf	14 джерел	0.64%
72	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/16276/%d0%9f%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d...	17 джерел	0.64%
73	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4977/metodkrtdp19-20pidpys.pdf	2 джерела	0.62%
74	https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/41791		0.62%
75	http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/abiturient/pvv_2018/pvv07_kyrulo.pdf		0.62%
76	https://vstup.puet.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/Programa-vstupnogo-vyprovuvannya-dlya-vstupu-na-13-kurs	3 джерела	0.6%
77	http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/1_2016/part_1/1-1_2016.pdf		0.6%
78	https://eprints.oa.edu.ua/8351/1/mater_konfer_Malynovsky.pdf		0.6%
79	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/20444/pzp2019.pdf	2 джерела	0.6%
80	http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/2/part_2/2018-2_2.pdf		0.6%
81	http://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2018/08/Diss_lvancov_%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf		0.58%
82	https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7431/3/%d0%90%d0%ba%d1%82%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%b...		0.58%
83	https://nadoest.com/metodichni-vkazivki-dlya-samostijnoyi-roboti-dlya-studentiv-me	2 джерела	0.58%
84	https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/diplomna-robota-magistra-Kostriki-Marini-Olegivni.pdf		0.58%
85	https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/11_06_2021.pdf	3 джерела	0.58%
86	http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/499/1/%d0%ae%d1%80%d0%b8%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%...		0.57%

87	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17892/3/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%...	2 джерела	0.57%
88	http://kropivnitsky.maup.com.ua/assets/files/23-11-21_zbirnik-naukovih-prac-i-materialiv_ci-maup-kropivnickij(1).pd	22 джерела	0.57%
89	http://pravo.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/40/2021/03/ZbirnykPrava-Iyudyny_V.8_2019_hnu.pdf	2 джерела	0.57%
90	http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc16/part_2/juspradenc16-2.pdf		0.57%
91	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2284/Pidkhody%20shchodo%20rozuminnia%20neobkhidnykh...		0.55%
92	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9750		0.55%
93	https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/15764/dis_Prokudin_2022.pdf?isAllowed=y&sequenc	4 джерела	0.53%
94	https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u213/agronom.pdf	3 джерела	0.53%
95	http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/6/part_2/2016-6_2.pdf	3 джерела	0.53%
96	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18662/YavdosiuK_Vidpovidalnist_v_tsyvilnomu_pravi.pdf		0.53%
97	https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c677774-0a67-47a6-96ad-56d1a9748aaf/content		0.53%
98	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1496/1/Kryvytskyi%20Y.V.%20Specialized%20norms%20of%20the%20I	3 джерела	0.53%
99	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%BF%D...		0.53%
100	https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/86cf49ab-547b-400a-aa60-f3173de806bb/content	3 джерела	0.53%
101	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5756/metodkrtdp20-21pidpys.pdf		0.53%
102	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2606/1/%d0%9a%d0%9f_%d0%9c%d0%a0_%d0%a1%d0%97.pdf		0.53%
103	https://uni-goettingen.de/de/document/download/ca207b2c626da0c3a651dab3e413069e.pdf/ReOS%2001%20aus%202019.pdf		0.52%
104	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20812/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20d0...		0.52%
105	http://nm2.univd.edu.ua/download/144533		0.52%
106	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/12804/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%2012.12.23...		0.52%
107	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1117/5.1.pdf	3 джерела	0.52%
108	http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3622/1/%d0%9d%d0%be%d1%82%d0%b0%d1%80i%d0%b0%d1%8	9 джерел	0.52%

109	https://ep3.nuwm.edu.ua/28379/1/Diss_Yakovchuk.pdf		0.5%
110	https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19505	2 джерела	0.5%
111	https://lacris.ulapland.fi/ws/portalfiles/portal/36275918/_24_04_23_2.pdf		0.48%
112	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19877/1/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%84.%20%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0...		0.48%
113	http://ep3.nuwm.edu.ua/18996/1/07-02-04%20S.pdf	2 джерела	0.48%
114	https://kkpk.nmu.org.ua/ua/zbirnik/2 - Zbirnik_2016%20(2).pdf		0.48%
115	http://chasopys.hl.vnu.volyn.ua/index.php/chasopys/issue/download/20/21	2 джерела	0.48%
116	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/44846/3/dysertaciya_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_doktora_yurydychnyh_nauk_i...		0.48%
117	http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/5_2016/part_2/5-2_2016.pdf		0.46%
118	https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.44-1.pdf		0.46%
119	https://fsp.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/03/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B...	3 джерела	0.46%
120	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1264/1/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%86%20%D0%A3.%D0%97.%D0...		0.46%
121	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1271/aktual_ni_problemi_suchasnoyi_nauki_i_pr.pdf?i...	2 джерела	0.46%
122	http://eprints.zu.edu.ua/30940		0.46%
123	http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/abiturient/pvv/pvv04.pdf		0.45%
124	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/14865/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0...	2 джерела	0.45%
125	http://law.karazin.ua/resources/doks/prohrama_fakhovykh_vyprobuvan_do_aspirantury_081_pravo_2021.pdf	4 джерела	0.45%
126	http://www.nikolaevonua.org.ua/Sbornik_2017.pdf		0.45%
127	http://eprints.zu.edu.ua/26615/1/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%86%D1%...	6 джерел	0.45%
128	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19843/1/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B...	6 джерел	0.45%
129	http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/2010-4.pdf	2 джерела	0.45%
130	http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/27258/1/course_criminal_process.pdf	2 джерела	0.45%

153	http://www.geum.ru/next/art-24601.leaf-5.php		0.36%
154	http://faculty-law-polytec.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/03/kruglyj-stil-2020.pdf	2 джерела	0.34%
155	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/advsoch.pdf	2 джерела	0.34%
156	https://kursovi.com.ua/shop/konstitutsijne-pravo/kursova-konstitutsijno-pravovi-vidnosini-ta-jikh-struktura-2	8 джерел	0.34%
157	https://www.inter-nauka.com/ru/issues/law2018/2/3659		0.34%
158	http://eprints.cdu.edu.ua/1976/1/pravp3_2014.pdf		0.34%
159	https://da.naiu.kiev.ua/assets/files/vstup/2021/081_2021.pdf		0.34%
160	http://www.nikolaevonua.org.ua/Sbornik_2015.pdf	5 джерел	0.34%
161	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5245/1/kroytora_d.pdf		0.34%
162	https://nadoest.com/nacionalena-akademiya-nauk-ukrayini-kiyivsekij-universitet-pra-v7-stor-3	4 джерела	0.34%
163	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6078/1/Tiurina%20O.%20V.%20Modern%20national%20law%20systems.pdf		0.34%
164	https://kumr.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/ZBIRNYK-MATERIALIV.pdf	8 джерел	0.34%
165	https://docplayer.net/71358421-Ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-hersonskiy-derzhavniy-universitet-naukoviy-visni	2 джерела	0.34%
166	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9394/%d0%9a%d1%83%d0%b7%d0%b5%d0%bc%d0%b1%d0%b0%d1%9...		0.34%
167	http://nm2.univd.edu.ua/download/134434		0.33%
168	https://vbaze.com.ua/ru/product-mizhnarodno-pravove-regulyuvannya-derzhavnogo-kordonu		0.33%
169	https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/policzejska-diyalnist.pdf		0.33%
170	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14924/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0%...	2 джерела	0.33%
171	https://docplayer.net/amp/71736730-Kriminalno-pravovi-ta-kriminologichni-zasadi-protidiyi-korupcii.html	3 джерела	0.33%
172	http://pp-law.in.ua/archive/4_2021/3_2021.pdf		0.33%
173	http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/abiturient/pvv_2018/pvv05_zabzal.pdf		0.31%
174	https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_%D0%A5%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2.pdf	2 джерела	0.31%

175	http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/2010-3.pdf	0.31%
176	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/421	0.31%
177	http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/7368/0	0.31%
178	https://kafturyzmu.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/kursovi-roboty.pdf	29 джерел 0.31%
179	http://st-shop.informsvit.com.ua/show_subj.php?user=300&subj=%CF%F0%E0%E2%EE%E2%E0+%EF%F0%E8%F0%EE%E4%E0...	0.31%
180	http://refleader.ru/polatybewqasrna.html	14 джерел 0.31%
181	https://www1.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/142-conference-2012.html?download=517%3Akryminalnyy-kodek...	0.31%
182	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7749/1/admin-prav_protydia.pdf	0.31%
183	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19028/1/dysertatsiya_Dmytryk.pdf	0.31%
184	https://vdocuments.pub/9-p-p-v2017.html	0.31%
185	http://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%...	0.29%
186	https://kursoviks.com.ua/bd_ekonomika/article_post/4919-diplomna-robota-mitni-formalnosti-pri-peremishchenni-tovariv-che...	0.29%
187	http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/12-2017-13.pdf	0.29%
188	http://files.visnikkau.org/200000018-7606e77043/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%207.pdf	0.29%
189	https://maup.com.ua/assets/files/expert/10/ekspert_4_10_2020.pdf	0.29%
190	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5915/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%...	2 джерела 0.29%
191	https://nadoest.com/institut-zakonodavstva-verhovnoyi-radi-ukrayini-na-pravah-ruko-stor-4	0.29%
192	https://ua-referat.com/uploaded/zmist-vstup-rozdil-ponyattya-sutniste-ta-vidi-progalin-u-pravi/index1.html	0.29%
193	https://instzak.com/index.php/journal/issue/download/9/InstZak-5.2016	0.29%
194	https://files.duit.edu.ua/uploads/%d0%a1%d0%b0%d0%b9%d1%82/3_%d0%9d%d0%90%d0%a3%d0%9a%d0%90/conference...	0.29%
195	http://apnl.dnu.in.ua/5_2018/5_2018.pdf	0.29%
196	http://nm2.univd.edu.ua/download/145438	0.29%

197	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/27.pdf	0.29%
198	https://www1.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/150-conference-2020-magazine.html?download=669%3Amekhani...	0.28%
199	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=423612	0.28%
200	https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.30-1.pdf	0.28%
201	http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/60d988d8-f7ce-4b5e-82b1-53a7868cca23.pdf	0.28%
202	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/51293/1/%d0%a4%d0%9c%d0%92_21_061_%20%d0%9f%d1%96%d0%b4%d0%bb%d1%...	0.28%
203	http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3598/1/24.11.17%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%d0%bd%d0%b0%d0%...	0.28%
204	https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4604b793-0ac4-4778-aa9e-8407e10adab2/content	0.28%
205	http://kidmu.com.ua/images/news/2016/04-22-23/22-23_04_2016.pdf	0.28%
206	http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc6-2-2/juspradenc6-2-2.pdf	0.28%
207	https://vdocuments.mx/-342477073-6-f-.html	4 джерела 0.28%
208	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7808/Diss_Dergileva.pdf?isAllowed=y&sequence=2	0.28%
209	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14936/3/dysertatsia_bohdanevych_ts.pdf	0.28%
210	https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3edfd32a-1f4c-4e19-b475-0f66974720e8/content	0.28%
211	http://www.naiu.kiev.ua/vstupnikam/programi-vstupnih-viprobuvan/programi-dlya-pidgotovki-do-vstupnih-viprobuvan-2015.p	0.28%
212	http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/mono-32.pdf	0.28%
213	http://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/1_2023.pdf	3 джерела 0.28%
214	http://www.0ck.ru/teoriya_gosudarstva_i_prava.html	5 джерел 0.26%
215	https://allreferat.com.ua/uk/psuhologiya/kurosovaya/292	22 джерела 0.26%
216	https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7017/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20Hum...	0.24%
217	https://advokat-morozov.blogspot.com/2018	3 джерела 0.19%
218	http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/11409/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d...	0.19%

219	http://www.scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/efe/dis_Mostovenko%20O.S._new.pdf	2 джерела	0.19%
220	http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/8461		0.17%
221	https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/2016/NMR/bachelor/filfak/F/socialno-politichni%20studii.pdf	5 джерел	0.17%
222	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2368/1/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A_1_%D1%87...		0.17%
223	http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/622	2 джерела	0.17%
224	http://vspu.edu.ua/science/art/a203.pdf	26 джерел	0.17%
225	https://ua-referat.com/uploaded/nacionalene-ta-mijnarodne-pravo-yak-vzayemopovyazani-sistemi-p/index1.html	2 джерела	0.17%
226	https://www1.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/148-conference-2018.html?download=616%3Ateoretyko-	17 джерел	0.15%
227	http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/38097		0.15%
228	https://instzak.com/index.php/journal/article/download/424/416	3 джерела	0.14%
229	https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali-konferentsij/2020-11-20_2_materiali-%D1%81onference-	4 джерела	0.14%
230	http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/1_2021/1_2021.pdf	2 джерела	0.14%
231	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/57837/1/Pravoznavstvo_kurs_leksii_22.pdf	2 джерела	0.14%
232	http://lib.unicyb.kiev.ua/books/_derjavi_i_prava_kudlay_2012r_posibnik.doc		0.14%
233	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/bzz-interfeys_18252.pdf		0.14%
234	https://www.referat911.ru/Teoriya-gosudarstva-i-prava/teorya-derzhavi--prava/303596-2667733-place3.html		0.14%
235	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/tdppd2013.pdf		0.14%